

L'ahir i l'avui de les festes de Bot (i II)

Glòria Alcocer

Santa Àgata

Aquest dia era protagonitzat i organitzat per les dones en general. Elles tenien cura de la festa i, ostentaven una certa autoritat les qui portaven el nom de la santa, nom que abans era molt corrent al nostre poble. Al ball de la plaça eren elles les qui treien a ballar els hòmens; obria el ball l'Àgata més vella amb el senyor capellà, que, diuen, es limitava a simular que ballava, a causa de la seva posició, però antigament, com a persona de més prestigi i autoritat del poble, havia exercit fins i tot de capdansaire.

Les àgates havien pastat una gran coca, ben assaonada i oliada, guarnida amb mel, figues, nous i avellanes, la posaven al mig de la plaça i ballaven al seu voltant. Un cop acabats els primers balls, la parella que havia ballat més bé tenia el privilegi d'encetar-la i ser els primers a menjar-ne; les parelles restants ho feien per l'ordre de la traça amb què havien ballat. El qui puntuava de la parella era la dona, ja que els hòmens aquest dia no tenien cap protagonisme. El jurat, compost de dones, sovint es desavenia, cosa que donava lloc a grans discussions.

Era el dia en què es ballava el «ball dels ous», per al qual s'estenien molts ous a terra, els nois havien de ballar sense trepitjar-ne cap, i les noies feien tota classe de moviments i evolucions per obligar-los a xafar-ne com més millor, ja que segons el nombre d'ous que xafava es veia obligat a pagar certa quantitat per ajudar al pagament de les despeses de la festa. S'entaulaven discussions i gran avalots quan el noi afectat simulava evadir el pagament, la qual cosa donava a la festa molta animació.

Amb les sobres econòmiques de la festa compraven prou cera per a tenir sempre una candela encesa on era la imatge de la santa, que era situada a l'altar de sant Antoni.

L'últim record que hi ha de la festa és que fins a l'esclat de la guerra civil, sempre hi havia hagut alguna dona que anava per les cases demanant almoina per a fer dir una missa el dia

Processó de Santa Àgueda. Mossèn Antonio Sesé porta el reliquiari antic, recentment restaurat, que conté la reliquia de la Santa. Aquesta reliquia, rebuda el 2 de febrer de 2001, procedeix de la Lipsanoteca del Monastero delle Snore Agostine de Santa Lucia, religioses a les quals el Vicariat Apostòlic de Roma els encomanà la custòdia de les relíquies de nombrosos Sants i Santes del martirologi romà.

de santa Àgata, i amb els diners sobrants es feia el que s'havia fet antigament, es comprava tanta cera com permetia la quantitat...

He acabat la lectura. L'he feta lentament, assaborint cada frase, intentant reproduir mentalment les imatges dels personatges i les escenes que l'Antoni ens descriu amb tanta força i precisió.

M'agradaria convertir-me per una estona en una fada de conte; i amb la meva vareta màgica transformar els personatges en éssers de carn i ossos per gaudir de la seva presència i reviure amb ells les mateixes situacions.

No sóc cap fada i el passat passat està. Inexorable, la màquina del temps segueix avançant i amb ella la vida dels pobles.

I la vida dels pobles, variada i rica en manifestacions de tota mena, també inexorablement evoluciona.

I les Festes Majors, que són la manifestació

més autèntica de l'ànima col·lectiva, fan de catalitzador d'aquesta evolució. I s'han d'anar adaptants als nous temps.

Així doncs, ha arribat el moment d'utilitzar «El Pedrís», l'altra font d'informació que m'ajudarà, espero, en la segona part d'aquest treball. He d'intentar reflectir els canvis que han sofert les festes fins arribar a l'actualitat més recent. I a les pàgines de la revista segur que trobaré elements suficients per aconseguir el meu objectiu.

La revista «El Pedrís» té un subtítol, «Pàgines de Bot». Jo encara li «regalo» un altre, «Història senzilla d'un poble senzill».

Perquè només començar a passar pàgines en busca del material que m'interessa sento el bategar del cor de Bot. Les pàgines del Pedrís són testimoni silenciós del transcórrer de la vida de tots els botencs. Penes i alegries. Dols i festes majors...

M'he passat molta estona fullejant, mirant i remirant (són 155 exemplars els que porta publicats) i de tot el que he trobat sobre el tema he escollit el que m'ha semblat més aclaridor.

En primer lloc he triat la «Guia de Bot en festes» publicada al nº 28, de gener-febrer de 1987.

L'havia escrit jo molt abans d'aquesta data i, per fi, vencent la timidesa, em vaig decidir a que sortís a la llum. En ella no trobareu cap retret. Gairebé tot sembla «flors i violes». Direu que és normal que sigui així. Una guia turística ha de presentar la cara més positiva d'allò que vol promocionar. La veritat és una altra: el meu amor per bot i per les seves festes majors (especialment per Sant Blai) era tan profund que m'impedia veure defectes i deficiències. Només al final, com si sortís d'un somni, parlo dels avantpassats i de les tradicions perdudes...

Guia de Bot en festes

(Dedicada a tots aquells que busquen un lloc on gaudir d'uns dies inoblidables)

El poble de Bot, petit i acollidor, pertany a comarca de la Terra Alta. Per a localitzar-lo l'hem de situar entre Gandesa, capital de la comarca, i Horta de Sant Joan. Es troba a mig camí entre tots dos.

En deixar Gandesa, de seguit entrem al terme de Bot. Els seus conreus de vinya, ametllers i oliveres cobreixen els camps. Esplèndids i ufanosos ens fan pensar en uns homes esfor-

çats, en uns pagesos de vocació, enamorats de les seves terres. Fa goig contemplar aquest paisatge que proclama amb una veu profunda i ancestral:

—Jo sóc una terra molt estimada!

De sobte, encara llunyà, apareix el poble. Sembla un raïm enorme sorgit dels seus conreus. Com a teló de fons, cap al sud, veiem unes muntanyes de formes tan curioses que el viatger per força les ha de mirar i remirar amb plaer. Al vespre, quan el sol es pon, tenen tonalitats moradenques i les seves asprors es suavitzen fins a semblar de vellut.

Els habitants de Bot, són com ho proclama el seu entorn: esforçats i amants de les seves terres. Els hi sobra coratge per a treballar-les afrontant adversitats de tota mena; però també són capaços, com les muntanyes que els envolten, de suavitzar la seva duresa exterior. És ben confortant veure un rostre de pagès il·luminat per un somriure acollidor! Perquè acollidors els botencs ho són des de sempre. I en especial a les Festes Majors.

Els dies de les festes el foraster es veu immers dins d'un ambient molt atractiu. Sembla que el poble en ple vulgui mostrar a tothom els trets més propis i ancestrals del seu caràcter: els botencs són oberts i acollidors, de vegades xerraires i cridaners, defensors de la seva condició de fills del poble (de fills amantíssims), orgullosos del vi de les seves vinyes que ofereixen generosament a qualsevol...

Amb aquests condiments, les festes mai no poden ser insubstancials i avorrides. Les festes de Sant Blai sempre han estat una garantia de joia i diversió.

Aquests condiments són, per altra banda, indispensables per a contrarrestar el fred i el mal temps, ja que les festes se celebren els primers dies del mes de febrer: de l'u al cinc d'aquest mes hivernal per excel·lència.

Ara bé, les festes no arriben al grau de solemnitat desitjable si no surten MAJORALS.

Els Majorals són les persones encarregades d'organitzar els actes més importants, especialment els religiosos. Són persones que es presenten voluntàriament davant el senyor Rector de la parròquia perquè els concedeixi aquesta dignitat. El Rector anuncia amb prou antelació als veïns que hi haurà majorals, tot i donant nom i cognoms. Des que la gent n'és sabedora, l'ambient es fa més càlid i tothom espera les

festes amb més desig si cap. La mainada no parla de res més. Les dones van atrafegades netejant la casa de punta a punta, fent casquetes, ametllats i mantecats... i proveint-se de viandes. Els homes treballen més si cap per a poder deixar oblidats per uns dies els seus conreus. Els Majorals ho són de la Mare de Déu «La Candelera» i de Sant Blai. Els de La Candelera han de ser fadrins i els de Sant Blai, casats. Des de fa uns anys els de la Mare de Déu ho són sempre els «quintos», és a dir, els nois que hauran d'anar a complir el servei militar el mateix any. Aquests nois i les noies de la seva edat s'encarreguen d'organitzar la festa el dia de La Candelera. Presidiran la missa major, la processó pels carrers de la vila, el ball de la plaça... Els Majorals de Sant Blai són generalment dues parelles de casats. La responsabilitat més gran recau damunt d'aquests, donada la importància del dia que els correspon presidir.

El dia que tot botenc espera amb emoció és el del Patró Sant Blai. La seva devoció al Sant és sincera i profunda. L'església s'omple de gom a gom. Hi ha gent que no va mai a missa, però el dia de Sant Blai no la deixa per res del món.

Cap a les nou del matí el cor et dona un tomb quan sens el cercavila que avisa els veïns del començament de la gran festa. Des d'aquest moment cap botenc gran o petit té paciència per restar al llit. Tots es preparen afanyosos.

A cal Majorals l'activitat és intensa. Les dones ja van engalanades amb els vestits típics, molt semblants als dels pobles aragonesos que limiten amb aquesta comarca.

Les Majorales i les dones de l'acompanyament (han convidat a molts matrimonis) tenen preparades unes coques que seran beneïdes a la missa major.

Homes i dones se'n van aparellats cap a l'església.

A la plaça els esperen l'alcalde i els regidors i, tots junts, entren al temple. La missa més solemne de l'any es concelebrada pel rector i capellans de la comarca. El sermó va a càrrec d'algun capellà de renom buscat pels majorals. La gent escolta amb respecte el sermó sobre la vida del sant. Acaba la missa amb la veneració de la relíquia. Les campanes al vol anuncien que la processó va a començar. Els majorals i els acompanyants porten la peanya, els brandors, el pendó... Capellans i autoritats segueixen el Sant pels carrers de la vila entremig de dues

fileres llargues i silencioses de botencs i forasters convidats a les festes. Els músics (que pel matí han fet el cercavila) de tant en tant donen solemnitat a la processó tocant els seus instruments. Els balcons es veuen engalanats. I omplint els balcons gent curiosa que gaudeix amb l'espectacle.

Acabada la processó el silenci respectuós es torna gatzara i tothom es concentra a la plaça. Molt aviat començaran les curses. Homes i dones, xiquets i grans, es van col·locant a cada banda del carrer per on passaran els corredors. Mentre aquests fan les voltes establertes l'animació va creixent. De sobte, sents algú que crida amb veu de tro: -Vinga, noi, que és per a tu! - Aplaudiments al guanyador i també, generosament, al que arriba l'últim.

Al capvespre tenim la subhasta de les coques beneïdes pel matí. Els portadors de les coques van donant voltes per dintre del cercle format per la gent i, a cada volta, el valor de les coques va pujant fins arribar a un punt en que ja no es puja més i la coca és adjudicada al millor postor. (Aquesta subhasta es fa o no segons el gust dels majorals).

Quan el sol es pon els músics van a buscar els majorals per acompanyar-los a la plaça on ballaran la «dansada». La mateixa comitiva del matí arriba a la plaça. Les dones amb els vestits típics ja esmentats i els homes amb un cigar a la boca i una flor a la solapa. Ells donen el braç a la seva parella i ben eixerits comencen el ball.

La «dansada» és una modalitat, una varietat de la jota. La durada d'aquest ball depèn de les ganes de tocar dels músics; però sempre resulta llarga per als balladors, que han de suportar una pluja de caramels llançada per familiars i amics. La mainada va per terra arreplegant els caramels entremig de les cames dels dansaires, a perill de fer-se mal. Com gaudeixen els petits! Quan acaba la dansada les butxaques dels xiquets quasi rebenten de tan plenes.

Els Majorals se'n van cap a casa. Allà rebran la visita de les autoritats, dels capellans, dels músics, d'amics i coneguts. A tots convidaran a «pastes» i a beguda, tot d'excel·lent qualitat. El vi que ofereixen sol ésser ranci i és preferit al conyac i d'altres begudes més sofisticades. Les «pastes» són exquisides. Les dones de Bot són unes pastisseres de categoria. I la gresca continua fins a la nit.

La pubilla Maria del Carme Cots i les seves damisel·les Lourdes Cuello i Pepita Cortiella, presidint la processó

A la plaça la gent ha estat ballant al so de pasdobles, tangos i tota mena de balls apropiats per a tothom...

A poc a poc la plaça va quedant silenciosa. Els botencs amb els seus convidats se'n van a sopar. I encara que només sigui per una estona la nit sembla una nit qualsevol.

Cap a les dotze recomençarà la festa fins a

la matinada amb més gresca si cap. El Club Esportiu organitza balls amenitzats per orquestres i «conjunts» de renom i la gent gran aquesta nit deixa de banda la timidesa i sortirà a ballar com si per unes hores el temps hagués donat passos enrera.

En passar les festes de la Candelera (2 de febrer) i de Sant Blai (3 de febrer) els dies que segueixen van perdre gradualment profunditat i sentit religiós i tradicional.

El dia 4, festa de Sant Blaiet, i el 5, festade Santa Àgata (o Àgueda), resten com reminiscències d'un passat amb molta més significació. En l'actualitat els actes estan reduïts a la missa del matí i als que s'organitzen al Club Esportiu i Recreatiu: partits de futbol i sessions de ball...

Hom intenta imaginar la reacció dels avantpassats davant les celebracions actuals. Si accessin el cap, què pensarien? Perquè, encara que es conserven part de les antigues celebracions, s'han perdut irremissiblement un nombre considerable, potser les més representatives.

La manca d'arxius, cremats a la guerra civil del 36, envolta de misteri els orígens de les festes dedicades a Sant Blai.

Sabem que la devoció al sant ve de molt antic. Per confirmar això tenim dos testimonis que el foc no va poder destruir: la data de la construcció de l'església que apareix gravada en pedra –any 1628– i la creu processional de la mateixa època que té gravada la inscripció: Sant Blai.

«Sant Blai de Bot, que el de la Fatarella no hi pot»

Aquesta dita ha arribat als nostres dies com

El reliquiari amb la relíquia de Sant Blai, centre de devoció del botencs

una mostra del que va poder ser la força de la devoció botenca i la seva irradiació als pobles veïns.

I, per acabar, una darrera consideració:

Si Sant Blai va viure al Nord de l'Àfrica cap al segle III de Jesucrist, ens preguntem: -Com va poder arribar al poble de Bot i rodalies la devoció al Sant?

I venen les suposicions: potser ens la va portar algun pelegrí; potser ens la va inculcar algun personatge de gran autoritat religiosa - tal vegada un Bisbe -. Sigui com sigui, visca Sant Blai!

NOTA: Des de fa uns anys la presència de les pubilles i damisel·les d'honor dóna color i catalanitat a les festes. Són proclamades la vespra amb molta solemnitat i, des d'aquell instant, la joventut i simpatia de les grans i la gràcia infantil de les petites perfumen l'ambient del poble com si, de sobte, haguessin esclatat sis flors meravelloses.

Aquesta nota era totalment necessària. Des del 1970 l'acte que iniciava les festes era la proclamació de la pubilla i damisel·les. L'any 1985 apareix també la pubilla infantil i les seves damisel·les. Des de llavors tots els anys hem gaudit de la seva presència. Aquesta continuïtat ha convertit l'acte de proclamació en un dels més importants de les festes. (Des del 1999 també tenim hereus).

Què bo seria que el nomenament dels Majorals de Sant Blai tingués la mateixa continuïtat! Quan s'apropen les festes tothom espera amb deler que surtin «candidats al més alt càrrec». Es fan comentaris per a tots els gustos, corren rumors... si a la fi no en surten, el desencís és gran. Si, per sort, es confirma la «candidatura», la notícia circula per tot el poble i la il·lusió i l'alegria que comporta preparar unes bones festes es multiplica per cent. I és que Sant Blai i els seus majorals haurien de ser inseparables. (Després de viure tant de temps a Bot encara no acabo d'entendre per què no n'hi ha cada any).

He aconseguit (a base de preguntar a dojo) la relació dels que ho han estat des de l'any 1948. Hem tingut majorals els anys 1948, 1953, 1958, 1974, 1976, 1982, 1987, 1995, 1996, 1997, 2000 i 2001.

Del 58 al 74... quants anys sense majorals!

Comprovem amb un cert optimisme que els darrers anys s'ha experimentat un canvi molt positiu. A veure, a veure d'ara endavant.

Hauria de valer poder explicar a la gent quin

La creu processional del Segle XVII

goig i quina emoció se sent ostentant el càrrec el dia de Sant Blai i molt abans (en la preparació dels actes) i molt després (recordant-ho tot). És una experiència extraordinària que difícilment es pot oblidar (jo la recordaré mentre visqui).

I dels Majorals de la Mare de Déu què en sabem? D'informació escrita no n'he trobat. L'Antoni Cortés només els hi dedica unes línies: «...el dia de La Candelera tenia majorals que havien de tenir el requisit de ser solters». I prou.

Per sort he localitzat un matrimoni que ho van ser quan eren nuvis l'any 1959: Francisco Martí i Carme Pallarès, de ca Lledonera. Ells m'han explicat molt amablement tot el referent a la festa. I m'han deixat fotos. Què bé!

Segons recorden, la vespra a la tarda s'anava a rebre els músics que arribaven per tren. Acte seguit feien un cercavila per anunciar a la gent que les festes havien començat. En acabar la volta pels carrers de costum entraven a l'església a completes. Hi acudia molta jovenalla. I a la nit els majorals i els seus convidats ballaven la dansada.

Al dia següent, dia de La Candelera, molt de matinet se celebrava el rosari de l'aurora. Els

carrers del poble eren testimonis de la devoció a la Mare de Déu. Els cants dels fidels trencaven el silenci i segur que servien de despertador a més de quatre dormilegues. Acte seguir el cercavila acabava de despertar tothom. A mig matí missa major cantada. El cor entonava la «Missa de Angelis» que augmentava la solemnitat de la celebració. Els majorals presidien l'acte. S'encarregaven de passar el plat... i es quedaven amb els diners, que servien per a pagar el predicador i les altres despeses de la festa. Sembla que aquest costum no agradava gaire als capellans. A la processó que seguia a la missa els majorals s'encarregaven amb els seus convidats de portar la peanya i la bandera. Cap a les quatre de la tarda tenia lloc la subhasta de les coques. Cada parella en portava una (en total n'eren cinc). Les subhastaven els nois. I a mitja tarda ballaven la dansada. La festa es completava amb la sessió de ball del Club. Hi havia un moment molt especial: la subhasta de la toia, regal molt apreciat per la seva significació (era símbol de poder econòmic). Els majorals procuraven que fos per a ells i en general l'aconseguien. El ball que seguia a la subhasta el ballaven la primera part només els majorals i després ho feien els convidats.

Gràcies a la conversa amb el Francisco i la Carme hem descobert que alguns anys (no sempre) si no hi havia majorals presidien la festa els quintos. Així es va fer per primera vegada al any 1956 i després al 1958. Aquestes intervencions esporàdiques dels quintos són un avançament del que anys després es convertirà en un fet habitual.

Al març del 1988 El Pedrís publica una «Entrevista a la gent gran del poble sobre les Festes Majors de Sant Blai». Consta de cinc preguntes que cadascun dels enquestats respon segons el seu parer. Un de tots contesta amb molt de seny i les seves paraules suggereixen una reflexió:

P. —Què trobes de les nostres festes que resalti més i que sigui més propi del nostre poble?

R. —El pas del temps fa que les coses vagin canviant, i les festes de Sant Blai també estan subjectes a canvis. Així, hi ha costums que quasi han desaparegut (com aquella tan popular de fer un «calmant» i de passar una bona estona tota la colla cantant i en gran harmonia). D'altres costums es mantenien, i és la suma de

totes elles, de la més senzilla fins a la més ampulosa, la que dona a les nostres festes el seu estil tan propi i atractiu per als forasters.

Tot, tot em sembla important, des de la feina de les vespres de fer les pastes, que es menjaran després acompanyades del vi ranci, fins al sermó del dia de Sant Blai i la veneració de la relíquia, passant pel concert i per les curses... i pel partit de futbol. Tot és entranyable i resplendeix per sí mateix. I indiscutiblement, la presència dels majorals dóna una solemnitat extraordinària a tots els actes.

P. —Quines coses hi posaries i quines canviaries?

R. —Del que hem dit abans es dedueix que tots els actes que suposin donar harmonia als botencs i als seus visitants són vàlids i mereixen respecte. Aquest any hem tingut actes que han volgut donar gust i participació a tots els sectors del nostre poble (nens, joves i grans).

És per això que també hem trobar a faltar més animació a la plaça. Després de la dansada la gent marxa i l'animació desapareix. Cada any baixa l'interès per mantenir el ball a la plaça, i no em sembla bé. Aquest any no s'hi ha sentit cap pasodoble ni res. Només les notes de la dansada, sense donar oportunitat a ballar altra cosa. Pensem que s'hauria de donar més importància, adoptant mesures adequades.

P. —T'agradaria que les canviessin a una altra època de l'any?

R. —No. Els dies de La Candelera i Sant Blai, de cap manera. Perdrien el seu caràcter tan propi de Bot. Les festes finals ja és altra cosa. Podrien acoplar-se al calendari de manera que els que treballen fora i els estudiants tinguessin l'oportunitat de poder disfrutar-les.

P. —Creiu que encara és tan fester i acollidor el nostre poble?

R. —Des de fa uns anys i gradualment l'ambient de festes es va refredant. Cal intentar amb totes les forces que aquest fenomen es detingui. Cal buscar activitats noves i fer resorgir les antigues que vagin encaminades a despertar sentiments de concòrdia i harmonia. De cap manera s'ha de perdre l'alegria de viure i de gaudir de les festes de forma col·lectiva.

P. —Vol dir quelcom més?

R. —Sí, que no s'hauria de perdre la continuïtat dels Majorals. Sembla que a la gent li fa por fer-se endavant. Amb l'experiència nostra podem parlar-ne. És una experiència emocionant

i que val la pena. De tard en tard algú s'anima a ser-ho. Però els anys que ningú surt potser seria una solució per donar continuïtat als Majorals que l'Ajuntament ho digués per exemple als pares de les sis pubilles.

Així tots els anys tindríem majorals.

Destaco algunes frases que m'han agradat especialment «El pas del temps fa que les coses vagin canviant i les festes de Sant Blai també estan subjectes a canvis», «Tot, tot em sembla important...» «...Tots els actes que suposin donar harmonia als botencs i als seus visitants són vàlids i mereixen respecte» «Cal buscar activitats noves i fer resorgir les antigues que vagin encaminades a despertar sentiments de concòrdia i harmonia. De cap manera s'ha de perdre l'alegria de viure i de gaudir de les festes de manera col·lectiva».

Totalment d'acord, com amb l'Artur Gaya.

Per fi arribem a l'època actual. He escollit la «Crònica de les Festes» publicada en el número 151 del març-abril de 2002 perquè, deixant de banda les anècdotes que conté, ens dona una visió bastant clara del present de les nostres Festes majors.

«NOTICIARI

Crònica de les festes

Any rera any rebem amb il·lusió i alegria les nostres Festes Majors i, encara que els actes que celebrem són sempre els que ens marca la tradició, mai apareixen ni la monotonia ni l'avoriment. Els botencs som especials a l'hora de participar i ho fem amb ganes, de debò. Durant uns dies al poble es viu «a tope».

Des de la nostra revista, com cada any, fem una repassada als principals esdeveniments que ja formen part de la història col·lectiva, de la història de Bot.

En primer lloc hem de dedicar unes paraules al programa de festes que havia arribat a les nostres mans uns dies abans. Ens ha agradat tot ell. A la portada la Neus Cutrona demostrava una vegada més la seva gràcia pictòrica. En obrir el llibret sorprèn agradablement la nova maquetació, amb uns colors impactants per a les pàgines dedicades a les salutacions i a les fotos i molt suaus i «difuminats» per a les que ens informen de la programació. Felicitem els responsables d'aquesta edició. A les 13 hores del dia 1 de Febrer van començar les Festes, amb traca i volteig de campanes. Tal com és costum. Però la normalitat de l'acte es va trencar

La primera pubilla infantil Anna Barrobés amb les seves damiselles Núria Bes i Raquel Aros

inesperadament. De sobte una brida del batall d'una de les campanes de l'església es va desprendre i va caure al mig de la plaça amb un soroll estrepitós. No va passar res (podia haver-hi hagut una desgràcia). Sant Blai va actuar amb rapidesa. I la festa va continuar... A la nit, cap a les 10, la gent va acudir «en masa» al Club a presenciar el tradicional Pregó de Festes. És un acte prou atractiu on es combinen, generalment amb encert, la seriositat i «el divertimento». Aquest any la presència de Francesc Sancho Serena, Delegat Territorial del Govern de la Generalitat a les Terres de l'Ebre, ha donat més relleu si cap al Pregó. El fet de ser de família botenca, i per tant un botenc més, va atorgar a les seves paraules una significació especial. Les pubilles feien goig. La pubilleta i l'hereu van emocionar tothom amb la seva gràcia infantil. Molts aplaudiments per al Màgic Andreu, original i ocurrent com ell sol.

El dia 2, dia de La Candelera, va transcórrer amb goig i harmonia... que va estar a punt de desfer-se per culpa d'una relliscada. Havia començat la missa feia uns instants quan tothom va sentir que alguna cosa molt pesada havia caigut a terra. Va resultar ser la pila baptismal.

Els que eren a prop van veure com va passar; la senyora Teresina de cal Pollo, que entrava per la capella on és la pila, va relliscar i en la seva caiguda la va empènyer. L'ensurt va ser gros. La pila es va trencar, però la senyora no es va fer res, Sant Blai gloriós! I la missa va continuar... Mossèn Rodrigo havia de ser present tal com ho havia promès, però al final no va poder estar amb nosaltres. Mossèn Antonio era tot sol a l'altar, però se'n va sortir molt bé del compromís (era la primera vegada que celebrava en Festes Majors i la responsabilitat augmenta en aquestes ocasions). El senyor Baptista Grau el va ajudar a l'hora de distribuir la Comunió. Els quintos i les quintes, així com les pubilles, pubilleta i hereu, protagonistes d'aquesta diada, van representar amb dignitat el seu paper en tots els actes programats. La participació de la gent molt bona, no cal dir, Animació per a donar i per vendre.

Dia 3, dia de Sant Blai i diumenge. Qui en dóna més? Solemnitat en la missa i en la processó. La presència de mossèn Jesús i de mossèn Blai va contribuir a donar aquesta sensació tan pròpia de la festivitat del Sant Patró. No obstant, van trobar a faltar... els majorals. Sense ells la festa resulta un tant «descafeïnada», no ens hem d'enganyar. Amb ells tots els actes adquireixen una magnificència i un esplendor extraordinari. Valdria la pena inventar un sistema que en garantís la continuïtat. No hauria d'haver cap més dia de Sant Blai sense majorals.

El dia 4, dia de Sant Blai i les campanes van sonar de manera diferent: a dol. La mort, freda com sempre, no va respectar que Bot estava en festes. I aquell matí vam assistir a l'enterrament de Manuel Sabaté, de ca Saró. I tal com resa la tradició el seu cos va ser acomiadat als acords musicals de la banda. La vida és així. La tristesa i l'alegria es barregen sovint.

El dia 5, dia de Santa Àgueda, de bon matí, a totes les cases del poble hi havia moviment. Les dones es preparaven per celebrar la seva festa i calia deixar-ho tot enllestit i ben programat per poder celebrar la festa sense maldecaps. L'activitat més forta era a casa de les dones de la Junta. A les 11,30 havien d'anar a l'ajuntament per rebre el bastó de mando de mans del senyor alcalde. Allà tindria lloc també la imposició de bandes. Ho van fer puntualment i des d'aquell moment l'Alcaldessa i Regidores van dirigir la festa amb una gran dignitat. Durant

tots els actes del dia es va demostrar que les dones de Bot poden aconseguir fites molt altes en tot allò que es proposen. Gràcies al treball il·lusionat de la Junta i a la col·laboració de les altres dones la festa va millorant any rera any de manera sorprenent. La sorpresa més gran la va tenir mossèn Antonio. No s'esperava una festa tan lluïda, ni una participació tan aclaparadora. La missa va resultar preciosa. Al sermó mossèn va saber escollir les paraules adequades que van ser molt ben rebudes per tots els assistents, L'Alcaldessa i les regidores van actuar cadascuna en el moment adequat amb senzillesa i correcció. El reliquiari de Santa Àgueda va fer la seva aparició portat per les dos alcaldesses Rita Mari i Filomena en representació de les dos juntes que han treballat per la seva restauració. Va ser un moment emocionant. Després de la missa la processó. Quantes dones! Què bonic feia veure-les pràcticament totes les del poble acompanyant Santa Àgueda! A continuació el dinar de germanor (mai més ben dit) Bona presentació (les taules feien goig), magnífic servei (els cambrers es van lluir) i un ambient extraordinari que va anar «in crescendo» quan la Tuna va fer la seva aparició. Quins nois més simpàtics! Un d'ells era Josep de cal Menescal, L'actuació de la Tuna va ser la gran sorpresa. Les dones van quedar encantades. I de la dansada què en direm! És l'acte més colorista i més vistós de tota la jornada. I un gran encert entre tants aspectes positius que ens ofereix la diada de Santa Àgueda. Aquest any les càmares de TV3 han estat testimoni d'excepció de tot el que estem dient. Ens complau pensar que, gràcies al reportatge televisiu, gent de tota Catalunya haurà pogut conèixer una de les celebracions més boniques de les nostres Festes Majors».

De la lectura d'aquest escrit podem extreure algunes conclusions:

—Que el Pregó de Festes i la Proclamació de les Pubilles, Dames i Hereus que se celebra la nit del dia 1 de febrer s'ha convertit en un dels actes més importants de les festes. És molt ben acceptat per tothom, que omple el local de gom a gom.

—Que la participació dels joves, amb els quintos i quintes al davant és més que acceptable i es manifesta magníficament el dia de La Candelera.

—Que continuem donant una gran importància als Majorals de Sant Blai i ens disgusta la

seva absència.

—Que el dia de Sant Blaiet baixa l'animació de manera més que evident. Només els nens i nenes gaudeixen de veritat de la festa.

—Que el dia de Santa Àgueda ha arribat a ser, gràcies a l'esforç de les Juntes que s'han succeït des de l'any 1996 i a l'entusiasme de totes les dones del poble, una de les jornades més atractives de totes les festes majors.

Al número 156 de gener-febrer d'aquest any 2003 a la secció Associacions de Bot apareix la Junta de Santa Àgueda:

“Una mica d'història»

L'any 1996 la Comissió de Festes i l'Ajuntament proposen de fer un dinar per tal de celebrar la festa de Santa Àgueda. A més del dinar proposen nomenar un Consistori de dones, per un dia, que aquest primer any estaria format per totes les dones del poble que es deien Àgueda o Àgata. La festa fou tot un èxit, centenars de dones van assistir al dinar i un bon grup d'homes voluntaris van fer de cambrers amb gran traça. Aquell any la presentadora Mariona Comelles va fer un reportatge sobre les festes del nostre poble on es donà especial rellevància al dinar. L'acompanyava un fill de Bot, Enrique de Ca Pequeño, a la càmera, qui es va preocupar de deixar-nos bé.

L'any següent es formava la primera junta electa. Al 97 es va comprar la imatge de la Santa amb aportacions de totes les dones del poble i l'any 98 s'adquiria un peu de pedra per la Santa. L'any 99, la Junta de Santa Àgueda es fa càrrec de la Campanya contra la Fam i també comença a formar part de la Comissió de Festes, per petició pròpia, on té dues representants. També l'any 99 es compra la roba i es confecciona la bandera.

El primer any el dinar fou gratuït, els dos anys següents, les dones vàrem pagar un increment de 200 pessetes sobre el rebut de festes per tal de subvencionar el dinar. A partir de l'any 99 cada dona es paga el dinar sencer.

L'any 2000 es fa la primera dansada de dones, amb un èxit que va sorprendre les previsions més optimistes. Aquell mateix any s'iniciaren els tràmits per portar la Relíquia. També s'iniciaren unes classes per aprendre a ballar la dansada que no es van poder acabar per la sobtada malaltia del professor.

L'any 2001 arriba la Relíquia i es recullen diners, entre totes les dones, per restaurar el

Reliquiari. Entre les formes de recaptació adaptades destaca una subhasta de la roba interior que llúien els homes al dinar. També es fan rifes i venda de samarretes. L'any 2002 es va fer el mític curset de cuina que va congrega més de cinquanta alumnes. S'organitza un Festival de Teatre a càrrec dels «Amics de Batea» per tal de contribuir amb la Campanya contra la Fam.

L'any 2002 es continuen fent tots els actes esmentats: la missa, la processó, el dinar (animat per una Tuna), la dansada de dones (que torna a sortir per TV3 a «En Directe»)... Es fa un festival de Cançó i Dansa amb la participació de les Veus de Bot, de la Dansada del Pinell i una mostra de danses populars castellanques a càrrec de l'agrupació de Dones de Tarragona. S'organitza un curs de Balls de Saló i un altre de dansada.

Cal destacar la col·laboració inestimable dels voluntaris que fan de cambrers tots els anys a la festa de la dona, alguns són els marits de les dones de la Junta, d'altres ja son fixes i hi col·laboren tots els anys.

La Junta de Santa Àgueda, amb la seva curta Història, ja ha representat el nostre poble en diverses ocasions, dos cops per la tele i en diverses mostres con ara la de Tradicions feta a Prat de Comte.

Bé, ha arribat el moment d'intentar donar una resposta a la pregunta que havia sorgit a conseqüència de les paraules de l'Artur Gaya. Abans de respondre torno a rumiar-les. Aniré per parts.

—“La festa major ha de ser eminentment popular; això vol dir «del poble i per al poble».

R. Amb l'aportació dels «documents» que us he presentat es demostra que la nostra festa major està dedicada completament a la nostra gent (amb la tradicional vocació d'acolliment dels forasters).

—“Cal conjugar tradició, modernitat, participació, cultura, divertiment i, sobretot, la convivència intergeneracional.

R. Encara que no es possible conservar totes les tradicions puc afirmar per la meua experiència personal i el meu coneixement de l'ànima col·lectiva del nostre poble que al cor de tots els botencs, dels més vells als més joves, es manté encesa la flama de la devoció a La Candelera i sobretot a Sant Blai. És emocionant assistir a la Missa Major. Durant tota la cerimònia es fa palesa la intensitat de la veneració al

Patró, especialment a l'hora de besar la relíquia. I, a mesura que les coquetes beneïdes van desapareixent de les paneres, va creixent la col·lecta a les paneretes dels diners (per a Sant Blai no ens hi dol res). Uns dies després el mossèn portarà la relíquia als malalts i a tots els que per diverses circumstàncies (edat avançada, dol...) no han pogut anar a l'església. Mossèn Antoni, que és el nostre rector des de fa poc més d'un any, conta com es va impressionar davant les manifestacions d'amor profund al Sant en totes les persones que va visitar.

La modernitat i la cultura també hi són presents, encara que amb menys proporció de la que molts desitjaríem... Però, ben pensat, si la modernitat consisteix en viure el present amb intensitat, acceptant amb bona disposició els canvis que comporten els nous temps i contemplant el futur amb un optimisme moderat i prudent sí que es pot dir que en tenim.

I també es pot dir que la majoria d'actes festius són manifestacions culturals amb tota l'extensió de la paraula. Cultura popular que surt de l'ànima col·lectiva i dóna fe de la riquesa interior d'un poble.

La participació dels botencs sempre ha estat massiva. Abans, quan la pagesia era predominant i encara no havia començat l'èxode cap a les zones industrials del cinturó de Barcelona, era molt fàcil ser-hi present. Actualment la cosa està més complicada. A més dels que viuen lluny del poble des de fa anys (i encara en són molts) n'hi ha un bon grapat que encara i seguint residint a Bot es desplacen tots els dies a treballar fora. Tenim també molts estudiants escampats per centres educatius de tota Catalunya... Dit això es pot afirmar que tothom s'esforça en vindre a festes i per aconseguir-ho fan veritables malabarismes. I el dia del Sant Patró Sant Blai, encara que caigui entre setmana, l'afluència de botencs és extraordinària i el cor se t'omple de joia al constatar que els lligams amb les seves arrels no s'han trencat i que l'amor per les nostres festes segueix ben viu. Així doncs podem dir que emoció i divertiment van aparellats.

Convivència intergeneracional? Pràcticament la totalitat dels actes estan pensats per a que tothom sense excepció hi tingui cabuda i en pugui gaudir. I és precisament en festes quan aquest contacte entre generacions es fa més evident. Per a la gent gran és un motiu de

satisfacció poder compartir amb els joves aquests dies tan rics en activitats extraordinàries. Durant la resta de l'any hi ha molt poques oportunitats de tenir-los a prop. Treball, estudis, diversions nocturnes... són motius suficients per allunyar-los de nosaltres. I tenim fam de la seva presència. És per això que ens omple de goig veure'ls participar activament en gairebé tots els actes programats. Dic «en gairebé tots» perquè n'hi ha alguns que es rebutgen de manera sistemàtica: les sessions de ball al Club. Durant hores només ballen la gent gran. Els joves es passen tot el temps mirant i xerrant. De sortir a ballar res de res. Només al final, ja de matinada, quan la pista ha quedat lliure l'omplen ells. Tota seva. Què hi farem? Ens resignem, però l'espina la tenim enclavada i ens molesta una mica. Aquest petit problema pot tenir solució? Li passem la responsabilitat de trobar-la a la Comissió de Festes, que des de fa anys s'encarrega de la seva programació i preparació. Actualment aquesta comissió la presideix el Regidor de Cultura de l'Ajuntament i està constituïda per membres de les tres Juntes més representatives de la localitat: la del Club Esportiu, la de l'AMPA del Col·legi Públic i la de les Dones de Santa Àgueda. La seva missió és prou compromesa i difícil. Perquè tal com ens diu l'Artur Gaya: «La festa cal elaborar-la. Cal preparar-la amb coneixement de causa per tal que obtingui la seua finalitat: que el conjunt de la ciutadania pugui compartir i gaudir d'un període de temps dedicat a l'oci i a la distensió, però també a la gran oportunitat de cultivar col·lectivament la creació artística i de commemorar els grans motius». Difícil i complicat. Perquè aquest objectiu que han d'intentar assolir exigeix un gran esforç i molta imaginació i perquè a més a més han d'aconseguir que l'ànima col·lectiva accepti de bon grau les propostes que se li fan. A canvi els promotors hauran d'estar atents a les opinions i suggeriments que de segur els arribaran per tots cantons.

En definitiva, ho hem de tenir ben clar: en aquesta qüestió com en totes les manifestacions de la vida d'un poble...

LA UNIÓ FA LA FORÇA

O si voleu, com va dir el clàssic...

TODOS A UNA COMO EN FUENTEOVEJUNA!

Aquesta «fórmula» penso que és l'única que ens pot conduir cap al futur sense temor i amb esperança.